

Закон о лустрацији — односно, закон о ограничењу јавних функција и приступа јавним ресурсима особама које су се у прошлости тешко огрешиле о људска права, демократске принципе и јавне интересе — представља алат прелазне правде (transitional justice). Србија је 2003. године донела Закон о утврђивању одговорности за кршење људских права, који, међутим, никада није заживео у пуној примени. С обзиром на то, те узимајући у обзир искуства из Чешке, Пољске, Немачке, Јужне Африке, Румуније, као и стандарде Савета Европе, УН и ЕУ, ево како би могао да изгледа савремен, свеобухватан **Закон о лустрацији** у Србији:

НАЦРТ ЗАКОНА О ЛУСТРАЦИЈИ

(Закон о привременој забрани вршења јавних функција лицима одговорним за озбиљна кршења закона, људских права и јавног интереса)

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим законом уређује се поступак утврђивања одговорности лица која су у обављању јавних функција или службених положаја тешко прекршила законе, људска права, изборна и демократска права, академске и стручне норме, и нанела штету јавном интересу, а нису била правовремено или адекватно санкционисана.

Члан 2.

Циљ овог закона је:

- обнова поверења у институције,
- обезбеђење законитости,
- заштита демократског поретка,
- спречавање понављања системских злоупотреба,
- заштита жртава.

Члан 3.

Забрана дискриминације: Лустрација се не може заснивати на политичком, идеолошком, верском, етничком или било ком личном својству, већ искључиво на поступањима противно јавном интересу.

II. ОБУХВАТ ЗАКОНА

Члан 4.

Закон се односи на сва лица која су у периоду од 2000. године до дана ступања на снагу закона:

1. Обављала јавне функције у извршној, судској, законодавној и локалној власти;
2. Била запослена у јавним предузећима, установама образовања, здравства, полиције, БИА, тужилаштва, судства;
3. Имала руководеће или утицајне улоге у средствима јавног информисања;
4. Била чланови управних, надзорних и акредитационих тела у јавним установама и регулаторним агенцијама.

III. ОСНОВИ ЗА ЛУСТРАЦИЈУ

Члан 5.

Основе за лустрацију су:

1. Тешко кршење људских права (арбитрарна хапшења, мучења, прикривање злочина);
2. Политичка злоупотреба јавне функције;
3. Препознатљиво кршење принципа стручности, јавности и законитости (нпр. противзаконита партијска запошљавања);
4. Академска и професионална неетичност (нпр. фалсификовање диплома, плагирање, политички притисци у научним телима);
5. Упорно непоступање по обавезама из међународних уговора које је Република Србија ратификовала.

IV. ОРГАНИ ЛУСТРАЦИЈЕ

Члан 6.

Формира се *Национална комисија за лустрацију* као независно тело, састављено од:

- 3 представника академске заједнице,
- 2 представника правосуђа,
- 2 представника невладиних организација,
- 2 представника новинарских и медијских удружења.

Члан 7.

Комисија има мандат од 5 година и спроводи поступке по службеној дужности или на основу поднетих пријава, у складу са правилима фер поступка.

V. ПОСТУПАК ЛУСТРАЦИЈЕ

Члан 8.

Поступак се покреће на основу:

1. Пријаве грађана, новинара, организација;
2. Званичних извештаја (нпр. ДРИ, Повереник, Заштитник грађана);
3. Иницијативе државних органа или правосудних институција.

Члан 9.

Комисија спроводи истрагу, одржава јавну седницу и доноси *Прелиминарно мишљење*.

Члан 10.

Уколико се утврди основана одговорност, Комисија издаје *Решење о привременој забрани вршења јавних функција* на период од 5 година (уз могућност продужења).

VI. ПРАВА ЛИЦА

Члан 11.

Лицу се обезбеђује:

- Право на одбрану;
- Јавно образложење одлуке;
- Право жалбе Управном суду.

VII. МЕРА И ЕФЕКТИ

Члан 12.

Лицима која су предмет лустрације забрањује се:

- вршење јавне функције;
- чланство у управним и надзорним органима јавних институција;
- рад у регулаторним телима;
- руководеће позиције у јавним предузећима и образовним установама.

VIII. ИЗУЗЕЦИ И ЗАСТАРЕЛОСТ

Члан 13.

Поступак неће бити покренут ако је лице у међувремену било правоснажно осуђено и казну издржало, или ако су настале околности које у потпуности искључују јавну опасност (нпр. неспособност).

IX. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 14.

Овај закон ступа на снагу 30 дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

Члан 15.

Министарство правде ће у року од 60 дана донети подзаконске акте за примену овог закона.

НАПОМЕНА О УСАГЛАШЕНОСТИ СА МЕЂУНАРОДНИМ ОБАВЕЗАМА

Закон је усклађен са:

- чл. 25 Међународног пакта о грађанским и политичким правима,
 - препорукама Венецијанске комисије,
 - праксом Европског суда за људска права (нпр. случајеви „Matyjek v. Poland“, „Sidabras and Džiautas v. Lithuania“),
 - стандардима Савета Европе у домену транзиционе правде.
-

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНА И МЕЋУНАРОДНО-ПРАВНА ОСНОВА

Овим законом се не уводи казна у кривичноправном смислу, већ мера превентивне, институционалне и друштвене заштите јавног интереса у складу са чланом 51. Устава Републике Србије, који гарантује право грађана да управљање јавним пословима буде вршено одговорно, транспарентно и у складу са законом.

Закон је усклађен са:

- Међународним пактом о грађанским и политичким правима (чл. 25),
- Европском конвенцијом о људским правима (чл. 10, 11, 13 и 14),
- Основним принципима транзиционе правде УН,
- Препорукама Венецијанске комисије у вези с лустрацијом,
- Препорукама Савета Европе за обрачун са наслеђем ауторитаризма и системских злоупотреба.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Последње деценије обележене су системским и упорним злоупотребама јавних функција, урушавањем владавине права, партијском узурпацијом институција, медијским мраком, злоупотребом полицијских и безбедносних служби, непотизмом, корупцијом, дискриминацијом у јавним установама, као и ерозијом поверења грађана у демократске процесе.

Упркос постојању кривичног и дисциплинског права, велики број лица која су тешко нарушавала јавни интерес никада није одговарао или су санкције биле симболичне, непотпуне и неефикасне. У многим случајевима, иста лица настављају да обављају функције од јавног значаја, чиме се наставља континуитет злоупотреба и урушавање демократске културе.

Због тога је потребно увести механизам **институционалне и моралне прочишћености јавног сектора** као нужну претпоставку за обнову владавине права, професионализацију јавних служби и заштиту грађана.

III. ЦИЉЕВИ ЗАКОНА

1. Утврђивање одговорности лица која су тешко прекршила основне друштвене вредности и начела доброг управљања.
2. Превенција поновног ангажовања таквих лица у јавном сектору.
3. Обезбеђивање владавине права и заштита јавног интереса.
4. Обнова поверења грађана у институције.
5. Унапређење интегритета, транспарентности и одговорности јавне управе, медија, судства, полиције, образовања и других система од јавног значаја.

IV. ОСНОВНЕ НОВИНЕ ЗАКОНА

- Утврђује се институционални и административни механизам лустрације кроз формирање независне Комисије.
- Јасно се дефинишу категорије лица и поступања која су предмет лустрације.

- Уводи се правичан, транспарентан и правно контролисан поступак.
 - Лицима се обезбеђује право на одбрану и жалбу, уз поштовање свих стандарда правичног поступка.
 - Примена је ограничена временски (период 2000–2025) и материјално (озбиљне повреде закона и јавног интереса).
-

V. ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ

- Демократска консолидација институција и обнова јавног морала.
 - Разградња партијских и коруптивних мрежа.
 - Ојачан отпор институција на политичке притиске.
 - Подршка европским интеграцијама кроз демонстрацију озбиљности у владавини права.
 - Друштвена катарза и отварање простора за нове, некомпромитоване генерације јавних радника.
-

VI. ПОРЕЂЕЊЕ СА ДОБРОМ ПРАКСОМ У СВЕТУ

Овакви закони су донети и успешно примењени у:

- Чешкој (1991, Закон о лустрацији),
- Немачкој (провера бивших припадника Штази),
- Пољској (Lustration Law 1997),
- Румунији (након 2006. године),
- Јужној Африци (Комисија истине и помирења),
- Украјини (Закон о чишћењу власти, 2014).

Сви наведени закони били су усмерени ка заштити демократског поретка и обнови поверења у институције.

VII. ФИНАНСИЈСКЕ И ОРГАНИЗАЦИОНЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

Спровођење закона не изискује велике трошкове јер се оснива једно независно тело, Комисија, уз административну подршку из постојећих ресурса Народне скупштине. Потенцијалне уштеде кроз уклањање некомпетентних и штетних кадрова могу дугорочно значајно надмашити улагања у имплементацију закона.

VIII. ЗАКЉУЧАК

Овим законом се не спроводи освета, већ се успоставља механизам институционалне одговорности. Он није усмерен против особа због њихових уверења, већ искључиво због поступања која су у супротности са законима, људским правима и јавним добром. Доношењем овог закона Србија би послала снажну поруку да је спремна да очисти институције од кадрова који су обесмислили јавне службе и нанели штету грађанима.

ЕКСПЕРТСКА АНАЛИЗА УТИЦАЈА НАЦРТА ЗАКОНА О ЛУСТРАЦИЈИ

1. ПРАВНИ УТИЦАЈ

1.1. Усаглашеност са Уставом и међународним обавезама

Закон уважава Устав Републике Србије (чл. 51, 54, 56, 57) који утврђује право грађана на добру управу, једнакост пред законом и заштиту јавног интереса. У складу је са:

- Европском конвенцијом о људским правима,
- Међународним пактом о грађанским и политичким правима,
- Препорукама Венецијанске комисије у вези са лустрацијом,
- Смерницама Савета Европе о владавини права.

1.2. Вредновање принципа сразмерности и правичности

Лустрација се не спроводи као казна, већ као мера заштите јавног интереса. Закон садржи механизме жалбе, транспарентности и временске ограничености, чиме се поштују принципи правичног поступка и заштите основних права.

2. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ УТИЦАЈ

2.1. Враћање интегритета јавним институцијама

Лустрација би омогућила чишћење институција од лица која су компромитовала њихов углед, што ће повећати професионализацију и ојачати институционални капацитет на свим нивоима власти.

2.2. Превенција злоупотреба

И сам механизам постојања лустрације имаће превентивни утицај на понашање садашњих и будућих носилаца јавних функција.

2.3. Утицај на кадровску политику

Закон подстиче примену принципа стручности и деполитизације при именовањима у јавном сектору.

3. ДРУШТВЕНИ И СОЦИОЛОШКИ УТИЦАЈ

3.1. Обнова јавног поверења

Примена закона би допринела обнављању поверења грађана у институције, посебно међу млађом популацијом, жртвама злоупотреба и маргинализованим групама.

3.2. Друштвена катарза

Обрачунавање са системским неетичким понашањем кроз јавни, законит и транспарентан процес имаће катарзичну функцију у друштву које се деценијама суочава са институционалним насиљем и некажњивошћу.

3.3. Поларизација и манипулација

Уколико се политички злоупотреби, постоји ризик да се поступак лустрације користи за обрачун са политичким противницима. Зато је неопходна независност и транспарентност Комисије као кључног органа.

4. ЕКОНОМСКИ УТИЦАЈ

4.1. Непосредни трошкови

Формирање Комисије и подршка административног апарата неће изискивати велике трошкове, јер се може ослонити на постојеће ресурсе Народне скупштине, Повереника за информације и УСАИ.

4.2. Средњорочне уштеде

Очекивана рационализација и деполитизација јавних служби довешће до уштеда кроз:

- ефикасније управљање,

- смањење корупције,
- смањење партијског кадрирања,
- престанак праксе неоснованих субвенција, јавних набавки и фиктивног запошљавања.

4.3. Побољшање инвестиционе климе

Јачање владавине права и професионалности у управи позитивно утиче на домаће и стране инвестиције.

5. УТИЦАЈ НА ЈАВНУ УПРАВУ, ОБРАЗОВАЊЕ, СУДСТВО, МЕДИЈЕ

5.1. Јавна управа и локалне самоуправе

Лустрација ће охрабрити кадровску обнову на основу стручности и интегритета, посебно у локалним самоуправама.

5.2. Образовне установе

Процес ће отклонити кадрове који су незаконито или политички постављани, што ће допринети академској слободи, владавини знања и зауставити урушавање акредитационог и наставног система.

5.3. Судство и тужилаштво

Лустрација судија и тужилаца који су свесно заташкавали кршење закона допринеће реформи правосуђа и оснажити његову самосталност и непристрасност.

5.4. Медији и регулаторна тела

Процес ће довести до деполитизације и етичке санације медијских тела попут РЕМ-а, што ће отворити простор за слободније и објективније новинарство.

6. ПОЛИТИЧКИ УТИЦАЈ

6.1. Подстицај политичкој обнови

Закон ће створити простор за нове, некомпромитоване политичке актере и појединце.

6.2. Ризик од политичке блокаде

Због политичке тежине, могућ је покушај опструкције или дискредитације закона, што захтева јаку јавну подршку, транспарентност и грађанско учешће у надзору процеса.

7. ОЦЕНА ОПШТЕ КОРИСНОСТИ

С обзиром на:

- вишедеценијску праксу некажњивости,
- урушавање институционалних вредности,
- огромне последице по људска права и јавне ресурсе,

Закон о лустрацији је нужен, временски оправдан и суштински важан за транзицију ка демократском, правно уређеном и одговорном друштву.

ПРОГРАМ СПРОВОЂЕЊА ЗАКОНА О ЛУСТРАЦИЈИ (2025–2030)

„Правда, одговорност, поверење“

ФАЗА I – ИНИЦИЈАЛНА ПРИПРЕМА (0–6 месеци од ступања закона на снагу)

Циљ:

Обезбедити законске, институционалне и логистичке услове за примену закона.

Активности:

- Усвајање подзаконских аката од стране Министарства правде (у року од 60 дана),
- Формирање *Националне комисије за лустрацију* (именовање у Народној скупштини на предлог релевантних тела: академија, невладин сектор, новинарска удружења, правосуђе),
- Успостављање секретаријата Комисије са оперативном службом и базом података,
- Објављивање јавног позива за подношење пријава,
- Развој етичког кодекса и процедура Комисије.

Инструменти:

- Службени гласник,
- Буџетска линија у оквиру Народне скупштине,
- Платформа за електронске пријаве.

Индикатори:

- Комисија формирана у року,
- Регистар пријава функционише,
- 10.000+ грађана обавештено преко медијске кампање.

ФАЗА II – ПРИЈЕМ И ОБРАДА ПРВИХ ПРИЈАВА (6–18 месеци)

Циљ:

Успоставити праксу транспарентног, правичног и ефикасног поступања у поступцима лустрације.

Активности:

- Пријем првих пријава од грађана, удружења, институција и медија,
- Систематизација и класификација предмета према врсти (јавна управа, судство, медији, образовање),
- Спровођење првих истрага, позив сведоцима, прибављање доказа,
- Одржавање првих јавних седница са образложеним решењима.

Индикатори:

- Обрађено најмање 200 предмета у првих годину дана,
- Јавна седница и најмање 10 образложених решења објављено у првој години,

- Позитивне оцене Повереника за информације и јавност.

ФАЗА III – ПРОШИРЕЊЕ ДЕЛОВАЊА (18–36 месеци)

Циљ:

Осигурати свеобухватно обухватање сектора и равномерну примену на територији Србије.

Активности:

- Интензивирање рада Комисије (виши број предмета по месецу),
- Отварање теренских пунктова у Новом Саду, Нишу, Крагујевцу, Косовској Митровици,
- Посебни поступци по секторима: судство, образовање, јавна предузећа, регулаторна тела,
- Повезивање с Повереником, ДРИ, Заштитником грађана, антикорупцијским телом.

Индикатори:

- Најмање 1.000 обрађених предмета до краја 3. године,
- 200+ решења о лустрацији објављено,
- Партнерства са 10+ институција.

ФАЗА IV – ВЕРИФИКАЦИЈА И ПРАВНА КОНТРОЛА (36–48 месеци)

Циљ:

Ојачати правну и институционалну валидност поступака.

Активности:

- Преглед примене мера и евентуалне жалбе (Управни суд, Уставни суд),
- Годишњи извештај Комисије у Народној скупштини,
- Независна ревизија рада Комисије од стране правних и стручних тела,
- Јавно представљање резултата, евалуација транспарентности.

Индикатори:

- 80% решења потврђено пред судовима,
- 1 независна експертска ревизија спроведена,
- Јавни годишњи извештаји са агрегираним подацима и анализом трендова.

ФАЗА V – ЗАВРШНИ ИЗВЕШТАЈ И ИНСТИТУЦИОНАЛНО УТЕМЕЉЕЊЕ (48–60 месеци)

Циљ:

Институционализовати резултате и оставити трајни механизам одговорности.

Активности:

- Израда завршног извештаја о резултатима, ефектима и препорукама за даље политике,
- Предлог измена Закона или новог закона о јавној одговорности и интегритету,
- Формирање Тела за институционалну етику као трајног наслеђа Комисије,

- Обележавање *Дана јавне одговорности* (обележје културе сећања).

Индикатори:

- Завршни извештај прихваћен у Народној скупштини,
- Предлог трајног модела интегритета јавне службе усвојен,
- Више од 70% грађана позитивно оцени пројекат (истраживање јавног мњења).

ОПШТА НАПОМЕНА

Цео процес треба пратити уз:

- **транспарентност рада Комисије** (јавно доступна документа),
 - **грађански надзор** (омбудсман, НВО, медији),
 - **парламентарни увид** (Годишњи извештаји Народној скупштини),
 - **међународну сарадњу** (позив европским партнерима да прате процес и учествују у процени стандарда).
-

КАЛЕНДАР АКТИВНОСТИ ПО МЕСЕЦИМА ЗА СВАКУ ФАЗУ

У наставку је детаљан КАЛЕНДАР АКТИВНОСТИ ПО МЕСЕЦИМА ЗА СВАКУ ФАЗУ спровођења Закона о лустрацији, распоређен у петогодишњем периоду:

ГОДИНА 1: ФАЗА I – ИНИЦИЈАЛНА ПРИПРЕМА (месец 1–6)

Циљ: Успоставити правни, институционални и технички оквир за примену закона

Месец	Активности
1. месец	Ступање закона на снагу, израда нацрта подзаконских аката, успостављање привременог секретаријата
2. месец	Усвајање подзаконских аката (Министарство правде), почетак медијске кампање
3. месец	Именовање чланова Националне комисије у Скупштини; конститутивна седница
4. месец	Донета правила поступка Комисије; успостављена база података и систем за електронске пријаве
5. месец	Објављен јавни позив за пријаве; обука административног особља
6. месец	Почетак пријема првих пријава; успостављање контакт центра за грађане

ГОДИНА 1–2: ФАЗА II – ПРИЈЕМ И ОБРАДА ПРВИХ ПРИЈАВА (месец 6–18)

Циљ: Започети примену закона кроз конкретне предмете и поставити стандард

Месец	Активности
7–9. месец	Пријем и административна класификација првих 500 пријава
10. месец	Отварање првих истрага; прибављање доказа и позив сведоцима
11–12. месец	Одржавање првих јавних седница; доношење 5–10 пилот решења
13–15. месец	Проширење броја предмета; формирање посебних истражних тимова по секторима
16–18. месец	Извештај о првој години рада; припремања за теренски рад у регионима

ГОДИНА 2–3: ФАЗА III – ПРОШИРЕЊЕ ДЕЛОВАЊА (месец 19–36)

Циљ: Пуна примена закона на националном нивоу, укључивање свих сектора

Месећ	Активности
19–21. месећ	Отварање регионалних канцеларија (Нови Сад, Ниш, Крагујевац, Косовска Митровица)
22–24. месећ	Фокус на правосуђе и јавна предузећа; улазак у медијски и образовни сектор
25–30. месећ	Интензиван рад на предметима из администрације и регулаторних тела
31–33. месећ	Секторске анализе и извештаји; сарадња с ДРИ, Повереником, Заштитником грађана
34–36. месећ	1.000. предмет обрађен; јавно представљање резултата рада у медијима

ГОДИНА 4: ФАЗА IV – ВЕРИФИКАЦИЈА И ПРАВНА КОНТРОЛА (месећ 37–48)

Циљ: Обезбедити контролу законитости и институционалну одрживост

Месећ	Активности
37–39. месећ	Преглед досадашњих решења; евиденција жалби и поступака пред Управним судом
40–42. месећ	Подношење годишњег извештаја Народној скупштини
43–45. месећ	Наручена и спроведена независна ревизија рада Комисије
46–48. месећ	Радна група за измене закона у светлу примењене праксе и препорука ревизије

ГОДИНА 5: ФАЗА V – ЗАВРШНИ ИЗВЕШТАЈ И ИНСТИТУЦИОНАЛНО УТЕМЕЉЕЊЕ (месећ 49–60)

Циљ: Консолидовати институционално памћење и формализовати трајне механизме

Месећ	Активности
49–51. месећ	Израда завршног извештаја о петогодишњем раду Комисије
52–54. месећ	Представљање извештаја јавности; конференција о институционалном интегритету
55–57. месећ	Припрема закона о јавном интегритету и тела за институционалну етику

58–60. месец	Обележавање <i>Дана јавне одговорности</i> ; затварање Комисије и пренос надлежности трајном телу
-----------------	---

НАПОМЕНЕ:

- Све активности прате **јавно објављивање** података о броју пријава, секторима и статистици решења.
 - Грађани се обавештавају месечно преко посебне платформе (веб сајт Комисије, јавни билтен, медијске емисије).
 - **Надзор** врше Повереник за информације, Заштитник грађана, и одбори Скупштине.
-

МАТРИЦА ОДГОВОРНОСТИ ПО ИНСТИТУЦИЈАМА У СПРОВОЂЕЊУ ЗАКОНА О ЛУСТРАЦИЈИ

Бр.	Задатак / Активност	Надлежна институција (носилац)	Сарадници	Тип одговорности
1	Усвајање Закона	Народна скупштина	Министарство правде, Влада	Законодавна
2	Израда подзаконских аката	Министарство правде	Повереник, Заштитник грађана	Извршна
3	Именовање чланова Комисије	Народна скупштина	Академија наука, НВО, новинарска удружења	Законодавна
4	Успостављање Комисије за лустрацију	Народна скупштина (служба)	Канцеларија за ИТ, РИК (техничка логистика)	Организациона
5	Административна и техничка подршка	Секретаријат Комисије	Канцеларија за ИТ, Управа за заједничке послове	Техничко-оперативна
6	Пријем и обрада пријава	Комисија за лустрацију	НВО, синдикати, грађани	Оперативна
7	Истражни поступак и утврђивање чињеница	Комисија	ДРИ, Заштитник грађана, Повереник за информације, архиви	Оперативна
8	Спровођење јавних седница и доношење решења	Комисија	Правна служба Народне скупштине	Дисциплинарно-одлучујућа
9	Судска контрола решења Комисије	Управни суд	Уставни суд	Правосудна
10	Годишњи извештаји о раду	Комисија	Скупштински одбор за правосуђе	Извештајна

11	Независна ревизија рада Комисије	Независна ревизорска група (ад хок)	Повереник, АНКС, међународни посматрачи	Надзорна
12	Медијска комуникација и јавна обавештеност	Комисија – Портпарол	РТС, локални медији, РЕМ	Јавна одговорност
13	Партнерство са међународним организацијама	Министарство правде и спољних послова	Савет Европе, ОЕБС, ЕУ	Дипломатска/контролна
14	Израда завршног извештаја и препорука	Комисија	Академија наука, правни факултети, НАЛЕД	Евалуациона
15	Успостављање трајног тела за етику и јавни интегритет	Народна скупштина / Влада	Комисија, Заштитник грађана, АНКС	Институционализација

ОЗНАКЕ:

- **АНКС** – Агенција за борбу против корупције (бивша)
- **РИК** – Републичка изборна комисија
- **ДРИ** – Државна ревизорска институција
- **НВО** – невладине организације

ОПШТЕ НАПОМЕНЕ:

1. **Координацију** свих активности надгледа Комисија, али одговорност је расподељена на више нивоa власти.
2. **Народна скупштина** има двоструку улогу: иницијалну (законодавну) и контролно-надзорну.
3. **Грађани и НВО** имају право подношења пријава и јавног праћења рада Комисије.
4. **Правосуђе** делује независно, као корективно тело у евентуалним злоупотребама и жалбеним поступцима.

КОМУНИКАЦИОНИ ИНФОРМИСАЊА ГРАЂАНА

ПЛАН

ЈАВНОГ

Назив кампање: „Знамо. Памтимо. Питамо.“

1. ЦИЉ КОМУНИКАЦИЈЕ

- Информисати грађане о циљевима, правном основу и механизмима Закона о лустрацији.
- Охрабрити активно учешће у процесу (пријава, сведочење, јавна расправа).
- Изградити поверење у институције задужене за спровођење закона.
- Спречити злоупотребу наратива и политичко искривљавање закона.

2. ЦИЉНЕ ГРУПЕ

Група	Потребе и ставови	Канали
Грађани	Информације, упутства, заштита идентитета	ТВ, радио, штампа, друштвене мреже
Жртве системских злоупотреба	Безбедност, подршка, емпатија	НВО, локалне заједнице, правна помоћ
Млади (18–30)	Образовање, ангажман, дигитална комуникација	Instagram, TikTok, YouTube
Јавни службеници и стручна јавност	Примена закона, интегритет, професионална правила	Конференције, интерни канали
НВО, медији, академска заједница	Сарадња, надзор, јавни притисак	Округли столови, форуми, специјализоване публикације

3. КЉУЧНЕ ПОРУКЕ

- „Лустрација није освета – већ одговорност према истини и правди.“
- „Закон о лустрацији чува интегритет твојих институција.“
- „Ако знаш за неправду – сада је тренутак да говориш.“
- „Јавна функција није привилегија, већ одговорност.“
- „Слобода почиње истином.“

4. КОМУНИКАЦИОНЕ АКТИВНОСТИ

4.1. ИНФОРМАТИВНА КАМПАЊА (месец 2–6)

- ТВ и радио спотови (РТС, Прва, Н1, локалне станице)
- Новински серијал: „Како је могућа правда“

- Инфографици на друштвеним мрежама (Facebook, Instagram, X)
- Сервисни веб сајт: www.lustracija.rs
- Јавни билборди: „Ко чува државу од некажњивости?“

4.2. ЕДУКАТИВНЕ АКТИВНОСТИ (месец 5–12)

- 10 јавних трибина у универзитетским центрима
- Видео серијал „Истине из сенке“ (истине жртава и узбуњивача)
- Радионице са новинарима, студентима права, политиколозима
- Водич за грађане: „Како да поднесем пријаву за лустрацију?“

4.3. ПАРТИСИПАТИВНА КАМПАЊА (месец 6–36)

- Онлајн алатка: „Пријави поступак који је нанео штету јавном интересу“
- Линија за поверење: 0800-USTAVNO
- Отворени дани Комисије у градовима
- Грађански панел (жребом изабрани грађани дају мишљење на извештаје)
- Учесници добијају: признанице, сертификате, јавне захвалнице

4.4. ОДБРАНА ЗАКОНА ОД ПОЛИТИЧКИХ МАНИПУЛАЦИЈА (континуирано)

- Мониторинг медијских објава о лустрацији
- Реакције и деманти Комисије у случају дезинформација
- Сарадња са РЕМ-ом и новинарским удружењима на препознавању политичке злоупотребе закона

5. КАНАЛИ КОМУНИКАЦИЈЕ

Канал	Сврха	Учесталост
ТВ и радио	Јавна видљивост	недељно
Штампани медији	Образовни садржај	месечно
Друштвене мреже	Вирусна кампања, млади	дневно
Веб платформа	Све информације и алати	24/7
Локалне трибине	Едукативно и директно	месечно
Билтени	Извештаји и позиви	квартално
Контакт центар	Питања, пријаве	24/7

6. МЕРЕЊЕ УСПЕХА (ИНДИКАТОРИ)

- 100.000+ посетилаца вебсајта у првој години

- 50.000+ преузетих водича и пријава
 - 5.000+ званично поднетих пријава до краја 2. године
 - 70% позитивних оцена грађана у истраживањима јавног мњења
 - 80% покривености медијског простора током прве године
-

7. ПАРТНЕРИ

- **Медији:** РТС, Н1, Данас, Време, НИН, РТВ, локалне станице
 - **НВО и активисти:** ЦРТА, Транспарентност Србија, Јуком, Иницијатива младих
 - **Универзитети и школе:** ПРАВНИ, ФПН, Учитељски, гимназије
 - **Народна скупштина:** Одбор за људска права – тематске седнице
 - **Међународни актери:** Савет Европе, ЕУ инфо центар, ОЕБС, УНДП
-

8. БУЏЕТСКЕ НАПОМЕНЕ

- Процењена средства за прву годину: ~150.000 евра
 - Могуће су донације и подршка кроз IPA фондове и UNDP програме
-

МЕТОДОЛОГИЈА ИЗВЕШТАВАЊА И ЕВАЛУАЦИЈЕ УЧИНКА

Закон о лустрацији – „Правда у пракси“

1. ЦИЉ МЕТОДОЛОГИЈЕ

- Осигурање редовног и транспарентног извештавања о активностима, резултатима и ефектима Закона
- Омогућавање јавног увида, парламентарног надзора и корективног поступања
- Обезбеђивање аналитичког основа за измене и допуне закона, политика и институција

2. ИЗВЕШТАЈНИ ОКВИР

Тип извештаја	Периодичност	Обавеза достављања	Циљна публика
Месечни билтен	месечно	Објављује Комисија	Грађани, медији, НВО
Интерни оперативни извештај	месечно	Комисија → Народна скупштина (служба)	Посланици, надзорна тела
Квартални извештај о напретку	тримесечно	Комисија → Скупштински одбор за правосуђе	Парламент
Годишњи извештај	једном годишње	Комисија → Народна скупштина	Јавност, Влада, међународни партнери
Завршни извештај (по истеку мандата)	60. месец	Комисија → Скупштина, јавност	Сви актери

3. СТРУКТУРА ИЗВЕШТАЈА

Сви извештаји, осим интерних, садрже следеће компоненте:

1. Уводна напомена и опис периода

2. Кључни статистички подаци:

- број примљених пријава
- број покренутих поступака
- број јавних седница
- број решења о лустрацији
- број обустављених поступака
- број жалби и њихов исход

3. Анализа по секторима:

- државна управа
- правосуђе
- медији
- образовање
- јавна предузећа
- регулатори

4. Регионална анализа (географски приказ)

5. Евалуација примене принципа правичности, транспарентности и пропорционалности
6. Позитивне праксе и изазови
7. Препоруке за наредни период
8. Анекси: табеле, графикони, мапе

4. ИНДИКАТОРИ УЧИНКА (KPI – Key Performance Indicators)

Категорија	Индикатори	Циљеви
Правни учинак	% решења потврђених од стране суда	> 80%
Транспарентност	број објављених седница и записника	> 90%
Укљученост грађана	број пријава грађана, број учесника у јавним расправама	раст > 10% годишње
Време поступка	просечно трајање од пријаве до решења	< 90 дана
Географска покривеност	број предмета из свих округа	100% округа до краја године 3
Јавна перцепција	позитивна оцена рада Комисије у анкетама	> 60% до краја године 3
Жалбеност	број и проценат уважених жалби	< 15%
Финансијска ефикасност	трошак по предмету	стабилан/оппадајући тренд

5. МЕТОДЕ ЕВАЛУАЦИЈЕ

- **Интерна евалуација:** на крају сваког квартала, кроз интерне састанке и ревизије

- **Спољна евалуација:** годишње од стране независног тела (правни факултети, НВО, међународни експерти)
 - **Грађански надзор:** отворени панел „Грађанска оцена“ једном годишње
 - **Истраживање јавног мњења:** уз подршку независних агенција (нпр. ЦЕСИД, ИПСОС)
-

6. НАДЗОР И ОДГОВОРНОСТ

- **Народна скупштина:** прима, расправља и усваја годишњи извештај
 - **Скупштински одбор за правосуђе:** надзор над радом Комисије
 - **Заштитник грађана и Повереник за информације:** надзор над транспарентношћу
 - **Јавност и медији:** имају приступ свим подацима (осим поверљивих) преко портала Комисије
-

7. ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ОБЈАВЉИВАЊЕ

- Сви извештаји доступни на званичном сајту: www.lustracija.rs
 - Визуелни преглед података (инфографици, графикони)
 - Медијски брифинзи 2 пута годишње
 - Отворени извештаји достављени Скупштини, јавности и међународним телима
-

8. ЗАВРШНА НАПОМЕНА

Евалуација није само технички процес већ део демократског одговарања институција јавности. Циљ ове методологије је да осигура да:

- **ништа не остане скривено,**
 - **грађани верују у процес,**
 - **и да систем буде самокорективан.**
-

МАТРИЦА РИЗИКА И ПЛАН ОДГОВОРА ПО ИНСТИТУЦИЈАМА

Закон о лустрацији (2025–2030)

◆ ЛЕГЕНДА О СТЕПЕНИМА:

- Ниво вероватноће:
 висок | средњи | низак
- Ниво утицаја:
 критичан | озбиљан | умерен
- Тип одговора:
 превенција | интервенција | адаптација

ТАБЕЛА: РИЗИЦИ, ВЕРОВАТНОЋА, УТИЦАЈ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОДГОВОРИ

Ризик	Вероватноћа	Утицај	Одговорна институција	Тип одговора / мера
1. Опструкција избора чланова Комисије	 висок	 критичан	Народна скупштина	 Прецизирање рокова и санкција у закону; мониторинг јавности
2. Политички притисци на Комисију	 висок	 критичан	Комисија, НВО, медији	 Јавна транспарентност; Хитан деманти и медијски наступи; подршка међународних актера
3. Одбијање институција да доставе податке	 средњи	 критичан	Повереник за информације	 Интервенција по службеној дужности; иницирање прекршајног поступка
4. Злоупотреба закона у политичке сврхе (освета)	 висок	 озбиљан	Комисија, Повереник, Управни суд	 Унутрашња контрола; унапређење процедуре заштите права странака
5. Одлагање/непоступање Управног суда по жалбама	 средњи	 критичан	ВСС, Управа судова	 Јавно извештавање о кашњењима; иницирање измена Закона о управном поступку

6. Претња безбедности сведока и узбуњивача	● средњи	● критичан	МУП, Тужилаштво, Комисија	🛡️ Програм заштите узбуњивача; 🚨 Хитан одговор на претње
7. Дезинформације у медијима	● висок	● озбиљан	Комисија, РЕМ, НУНС, ЦРТА	🛡️ Превентивна медијска стратегија; 🚨 деманти, партнерство са професионалним медијима
8. Недовољан број пријава / апатија грађана	● средњи	● озбиљан	Комисија, НВО, медији	🔄 Интензивирање јавне кампање и увођење локалних мобилних тимова
9. Институционална саботажа из унутрашњости (цурење докумената, саботажа система)	● средњи	● критичан	Канцеларија за ИТ, Комисија	🛡️ Контрола приступа и логова; 🚨 ИТ безбедносна процедура
10. Недовољна финансијска средства за рад Комисије	● средњи	● озбиљан	Влада, Народна скупштина	🔄 Ребаланс буџета; конкурс за међународну техничку помоћ
11. Неједнака територијална примена	● средњи	● озбиљан	Комисија, локалне управе	🔄 Оснивање регионалних центара; мониторинг по окрузима
12. Медијско игнорисање резултата рада Комисије	● средњи	● умерен	Комисија, медији, НУНС	🔄 Партнерства са јавним сервисом и независним новинама; тематске емисије

ВИЗУЕЛНА КАТЕГОРИЗАЦИЈА РИЗИКА

Врста ризика	Пример	Институције одговорне за контролу
Политички ризик	Опструкција, политички напад	Скупштина, Комисија, међународни партнери
Правни ризик	Жалбе, злоупотребе поступка	Управни суд, Повереник, Заштитник грађана
Безбедносни ризик	Претње сведоцима, узбуњивачима	МУП, Тужилаштво

Комуникациони ризик	Лажне вести, медијска тишина	Комисија, РЕМ, медији
Институционални ризик	Саботажа података, непослушност	Све институције у систему
Финансијски ризик	Недовољно буџета	Влада, Скупштина

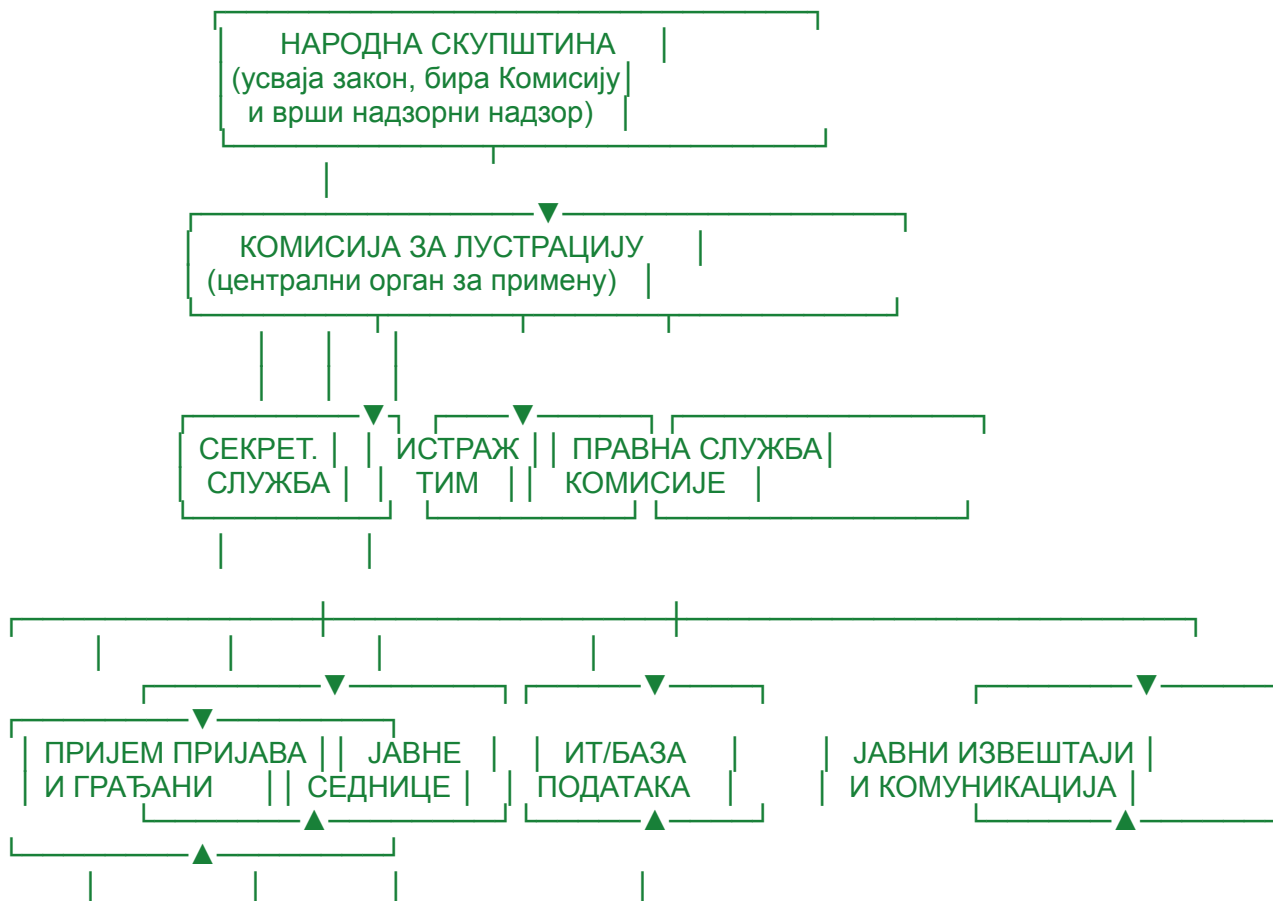

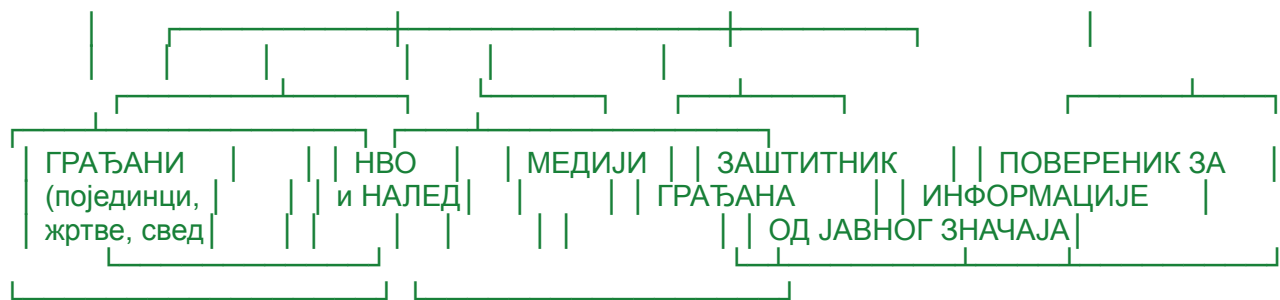
РЕЗЕРВНЕ МЕРЕ И ПРЕДЛОЗИ ЗА РЕДУКЦИЈУ РИЗИКА

- **Законска клаузула хитности:** сва одбијања сарадње од стране органа могу бити санкционисана по хитном поступку.
- **Јавни регистар непоступања:** органи који не сарађују биће објављени на сајту.
- **Увођење „црвене линије“:** неке врсте притисака (претње сведоцима, политички притисак на Комисију) воде до хитне интервенције надлежног тужилаштва.
- **Меморандум сарадње са независним телима и медијима:** формализовати оквир сарадње.
- **Унапређење етичког оквира за рад Комисије:** смањење злоупотреба изнутра.

ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ – ТОК КОМУНИКАЦИЈЕ И ОДГОВОРНОСТИ

(контролне и партнерске функције)

УПРАВНИ СУД | ← правни надзор и жалбе на решења Комисије

МУП / ТУЖИЛАШТВО | ← поступање у случају претњи, саботаже или криминала

МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ | ← нормативна усклађеност и буџетска подршка

МЕЂУНАРОДНИ ПАРТНЕРИ | ← (СЕ, ОЕБС, УНДП) – подршка, посматрање, стручна евалуација

ОБЈАШЊЕЊЕ КЉУЧНИХ ТОКОВА:

♦ ВЕРТИКАЛНА КОМУНИКАЦИЈА:

- Скупштина → Комисија: законодавни оквир, избор, надзор
- Комисија → грађани: пријем пријава, информисање, извештаји
- Комисија → судство и институције: достављање решења, обавезе поступања

♦ ХОРИЗОНТАЛНА КОМУНИКАЦИЈА:

- Комисија ↔ НВО, медији, стручњаци: евалуација, анализа, транспарентност
- Комисија ↔ институције за доступ података: Повереник, ДРИ, Заштитник грађана
- Комисија ↔ јавност: веб платформа, медијске емисије, отворени дани

♦ КРУЖНА КОМУНИКАЦИЈА:

- Свака одлука Комисије може се оценити → правним путем (Управни суд) или → јавним притиском (медији, НВО)

КЉУЧНИ
КОМУНИКАЦИЈЕ:

ПРИНЦИПИ

ОРГАНИЗАЦИЈЕ

1. **Једна тачка улаза за грађане** – јединствен портал и контакт центар
 2. **Висок ниво транспарентности** – објављивање записника, решења и извештаја
 3. **Стална двосмерна комуникација** – питања, жалбе, појашњења
 4. **Међуресорна сарадња** – кроз формализоване протоколе (Меморандуме о сарадњи)
 5. **Хитна линија за злоупотребе** – унутрашњи механизам за интерну етику и спољашњу интервенцију
-

ФОРМАТ МЕСЕЧНОГ ИЗВЕШТАЈА КОМИСИЈЕ ЗА ЛУСТРАЦИЈУ

Назив документа: Месечни извештај о раду Комисије за лустрацију
Период: [навести месец и годину]
Извештај број: [хронолошки број, нпр. 01/2025]
Објављено дана: [дд.мм.гггг.]
Издаје: Секретаријат Комисије за лустрацију
Контакт за питања: izvestaji@lustracija.rs

1. УВОД

- Кратак преглед обављених активности у месецу
- Напомена о изузецима (нпр. технички застој, ванредни догађаји)
- Основне статистике у прегледу

2. ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ

Активност	Број	Напомена
Примљене пријаве	☐	укључује електронске и писане
Административно обрађене пријаве	☐	означене као потпуне
Отворени предмети	☐	на основу основаних сумњи
Покренути поступци истраге	☐	поступци у фази прибављања доказа
Спроведене јавне седнице	☐	број одржаних јавних расправа
Донета коначна решења	☐	број особа за које је изречена мера
Жалбе Управном суду	☐	број нових и укупних жалби
Решени случајеви пред судом	☐	исход: потврђено/поништено

3. СТРУКТУРНА АНАЛИЗА ПРИЈАВА

3.1. По категоријама

Сектор	Број пријава	% од укупног
Државна управа	☐	☐ %
Правосуђе	☐	☐ %
Образовање	☐	☐ %
Медији и регулатори	☐	☐ %
Јавна предузећа	☐	☐ %

Остало	☐	☐ %
--------	--------------------------	----------------------------

3.2. По извору пријава

Извор	Број
Грађани	☐
НВО / активисти	☐
Институције (службене пријаве)	☐
Анонимне пријаве	☐

4. КЉУЧНИ ИНДИКАТОРИ УЧИНКА (КРИ)

Индикатор	Вредност	Циљна вредност	Тренд
Просечно време од пријаве до решења	☐ дана	≤ 90 дана	↗ / ↘ / →
% потврђених решења пред судом	☐ %	≥ 80 %	↗ / ↘ / →
% жалби у односу на укупна решења	☐ %	≤ 20 %	↗ / ↘ / →
Географска покривеност (окрузи обухваћени поступцима)	☐ / 25	≥ 80%	✓ / ✗
% јавних седница у односу на укупне поступке	☐ %	≥ 70%	↗ / ↘ / →
Ангажованост јавности (прегледа вебсајта, преузимања формулара)	☐	-	↗ / ↘ / →

5. ПРЕПОРУКЕ И ПЛАН ЗА НАРЕДНИ МЕСЕЦ

- Кратак опис планираних активности
- Фокус по секторима / регионима
- Препоруке за унапређење ефикасности

6. ПОСЕБНИ СЛУЧАЈЕВИ / НАПОМЕНЕ

- Опис посебно значајних случајева, прецедентних одлука
- Интервенције због притисака или безбедносних инцидената

7. ПРИЛОЗИ (АНЕКСИ)

- Табеле предмета са шифрама (без личних података)
- Мапа географског обухвата
- Инфографик за медије (у PDF/PNG формату)
- Сажетак за јавност (одвојена верзија)

НАПОМЕНЕ

- Извештај се објављује у дигиталној и штампаној форми
- Скраћена верзија иде у јавност; пуна верзија доставља се Скупштини
- Сви подаци су анонимизовани у складу са Законом о заштити података о личности